

“Almanya’nın Seçimi”¹: Siyasi Partiler ve Gelecekteki Türkiye Politikaları

Dr. Ronald Meinardus*

Angela Merkel önümüzdeki parlamento seçimlerinde 16 yıllık iktidarının ardından iç politika sahnesinden ayrılıyor. Merkel’in siyasetin en önemli makamını bırakmasıyla bir dönem de sona eriyor. Bu vesileyle yurtiçinde ve yurtdışında gazeteler bütün zamanların en önemli Alman siyasetçisinin başarılarını değerlendiren kapsamlı yazılar yayınlıyor.

Bayan Merkel her zaman öngörülebilirlik ve istikrarı savunan biri olarak, büyük belirsizliklerin yaşandığı bir dönemde iktidarın kumanda kolunu bırakıyor. Merkel’in gidişi, sadece iç politikayı değil, Avrupa siyasetini ve belki bundan da ötesini gözle görülür biçimde değiştirecek.

Almanya’da siyasetin nasıl devam edeceği konusunda şu anda büyük bir belirsizlik hâkim. Daha önce hiçbir

seçim sonucu 26 Eylül 2021 seçimleri kadar öngörülemeyiz olmamıştı. Bütün kamuoyu araştırmaları, seçimden sonra parlamentoda çoğunluk oluşmadan ve bir hükümet kurulmadan önce ciddi pazarlıklar yapılacağına işaret ediyor.

Seçim dönemlerinde dış politikanın siyasi gündemi belirlemesi olağan değildir. İnsanlar daha ziyade ekonomi politikalarıyla ve sosyal politikalarla ilgilidir, seçimlerin cüzdanına nasıl yansıtacağını bilmek ister. Son birkaç yıldır çevre politikaları ve iç güvenlik konuları da gündemin ilk sıralarında yer almaya başladı.

Öte yandan, içinde bulunduğumuz yıl çok çeşitli nedenlerle özel bir yıl. Birincisi, yakında ikinci yılını dolduracak pandeminin toplumsal yaşamı değiştirmiş olması. Bu dönemde hü-

*İstanbul merkezli siyasi analist ve yorumcu. Dr. Meinardus’un bu metinde dile getirdiği görüşler kendisine aittir. Çalıştığı kurumun resmi görüşünü yansıtmaz.

kümet pek çok kez insanların kişisel özgürlüklerine müdahale etmek zorunda kaldı. Gelecekte sağlıkla ilgili tehlikelerle nasıl başa çıkılacağı konusunda siyasi partilerin yaklaşımları çok farklı. Bir başka çok önemli konu da iklim değişikliği. Tıpkı Türkiye’de ve Güney Avrupa’da olduğu gibi Almanya’da da yaşanan bir doğal afet benzersiz bir yıkıma neden oldu. Bunu uluslararası siyasette bir felaket, Afganistan trajedisi izledi. İç savaşın devam ettiği bu Asya ülkesi, bir gece gündemin tepesine yerleşti. Muhalefet – ama sadece muhalefet değil hükümeti ciddi hatalar yapmakla ve ihmallerle suçluyor. Buradaki temel mesele, Alman birlikleriyle omuz omuza çalışan ve tırmanan tehlike karşısında tamamı tahliye edilemeyen Afgan yerel çalışanlar.

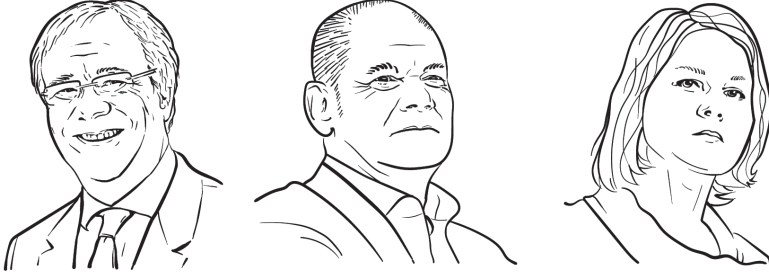
Afganistan sorunuyla bağlantılı olarak Türkiye ile ilişkiler de önem kazandı. Bir kez daha Türkiye’nin sı-

ğınmacı sorunundaki rolü gündeme geldi. Berlin’deki yeni hükümet bu sorunu en kısa sürede ele almak zorunda kalacak.

Partilerin seçim programları

Siyasi partilerin seçim programları, en önemli siyasi aktörlerin Türkiye ve Türk-Alman ilişkileri hakkındaki görüşlerini çok iyi özetliyor. Seçim gününden çok önce kamuoyuna sunulan bu metinlerin, partilerin Türkiye politikası hakkında oldukça ayrıntılı bilgi verdiği söylenebilir. Almanya’da diğer demokrasilerden farklı olarak partilerin siyasi programlarına büyük önem atfedilir. Bu metinler, parti üyelerinin uzun müzakereler sonucunda geliştirdikleri ve partinin iktidara gelmesi halinde uygulayacağı politikalar açısından iyi bir rehber oluştururlar.

Siyasi gözlemcilerin ve şu anda işten başını kaldıramayan kamuoyu araştırmacılarının tahminleri, seçimden sonra Berlin’de iktidar değişikliği ola-

cağı yönünde. Tek bir partinin mutlak çoğunluğu alamayacağı neredeyse kesin. İlgi, farklı koalisyon seçeneklerine yoğunlaşmış durumda. Almanya'da koalisyon olasılıkları, seçim ittifaklarının önemli bir rol oynadığı Türkiye'deki benzer tartışmalara oranla çok daha çeşitli.

Bu günlerde yoğun olarak tartışılan senaryoları aşağıda bulabilirsiniz. Alman basınında köşe yazıları –kelimenin tam anlamıyla- rengarenk. Siyasetçiler ve medya farklı koalisyon seçeneklerini betimlemek için partilerin sembolü olan renkleri kullanıyor: Siyah Hıristiyan Demokratları (CDU), kırmızı Sosyal Demokratları (SPD), sarı Liberalleri (FDP) ve –tabii- yeşil Yeşiller Partisini temsil ediyor.

Aynı renkler, farklı kombinasyonlarda kimi ülkelerin ulusal bayraklarında yer alan renkler.

Siyah- kırmızı- yeşille kurulacak bir “Kenya koalisyonunda” CDU/CSU, SPD ve Yeşiller yer alıyor.

Siyah- sarı- yeşille kurulacak bir “Jamaika koalisyonunda” CDU/CSU, FDP ve Yeşiller yer alıyor.

Siyah- kırmızı- sarıyla kurulacak bir “Almanya koalisyonu ise” CDU/CSU, SPD ve FDP'den oluşuyor.

Bu siyasi renk oyununun son durağı da “trafik lambası koalisyonu”. Bu koalisyon trafik ışıklarındaki kırmızı, sarı ve yeşil renklerden, yani SPD, FDP ve Yeşillerden oluşuyor.

Seçim tartışmalarında dikkati çeken bir başka husus da farklı koalisyon modellerinde- CDU/CSU ve FDP gibi kentsoylu partilerin koalisyon için uygun görmediği, yani “ortak olarak söz konusu olmayan” Sol Parti dışında neredeyse bütün siyasi partilerin yer alması. Paletin en sağında “Almanya için Alternatif” (AfD) var. Liderinin aşırı sağcı yorumlarıyla sık sık gündeme gelen bu partiyle iş birliğine diğer partilerin hiçbiri yanaşmıyor. Koalisyon seçenekleri üzerine yürütülen tartışma bir taraftan da Alman siyasetinin olumlu bir özelliğini ortaya çıkarıyor: Ülkedeki bütün demokratik partiler iktidar ve nüfuz yarışına girdikleri rakipleriyle birlikte çalışmaya prensipte hazırdır. Diğer birçok ülkede olduğu gibi -Türkiye bunlardan sadece biri- siyasi hayatı zehirleyen kutuplaşma sorunu bizde yok.

İyi zamanlar, kötü zamanlar: Peki ya gelecek?

Merkel'in uzun iktidarı sırasında Türkiye-Almanya ilişkilerinde iyi zamanlar ve daha az iyi zamanlar yaşandı. 2015 yılındaki sığınmacı krizi, ikili ilişkilerde önemli bir tarihti. Berlin bu tarihten itibaren Ankara'yla iyi ilişkilerin önemini sık sık vurguladı: "Türkiye'nin Avrupa için stratejik ve ekonomik önemini bilincindeyiz ... Bu yüzden Avrupa Birliği ile Türkiye arasında mümkün olduğunca güçlü bir ortaklık ve dış politika ve güvenlik politikalarında yakın bir stratejik iş birliğinden yanayız." Bu cümleler CDU/CSU'nun 2017 tarihli seçim programından. (CDU/CSU, 2017, S. 58).

Hükümetteki partinin programında iki paragraf Türkiye'yle ilişkilere ayrılmış. İkinci bölüm daha kısa ve somut: "Üyelik koşullarını yerine getirmeyen Türkiye'nin tam üyeliğini kabul etmiyoruz." Parti devamen insan haklarının durumundan ve hukuk devletinin çöküşünden şikâyet ediyor. Bu yılki seçim programında -Türkiye'nin AB üyeliği bölümünün olumsuz yönde değiştirilmesi dışında- temel bir değişiklik yok. Merkel'in partisi şu saptamayı yapıyor: "Bizim iktidarımızda Türkiye'nin tam üyeliği mümkün olmayacaktır." Parti bunun yerine "yakın ortaklık" seçeneğine işaret ediyor (CDU/CSU, 2021, S. 20), ki bu seçenek "imtiyazlı ortaklığa" oranla belirgin biçimde daha az bağlayıcı.

SPD'nin Türkiye politikasına özel ilgi

atfedilmesinin tek nedeni, partinin dışişleri bakanlığını üstlenmesi değil. Son kamuoyu araştırmaları partinin değerlerinin çok puan topladığını gösteriyor. Başbakan aday (şu andaki Maliye Bakanı) Olaf Scholz'un Merkel'in halefi olma şansı çok yüksek. SPD'nin -bütün önemli partilerin programları arasında en kısası olan- parti programında Türkiye'yle ilgili sadece üç cümle var:

"Türk hükümetinin iç ve dış politikada seçtiği yolu endişeyle izliyoruz. Türkiye hukuk devleti ilkelerine, demokrasiye ve uluslararası hukuka uymak zorunda. Bu sorunlara eleştirel bir yaklaşım getiren AB- Türkiye diyalogunu ivedilikle yoğunlaştırmak zarurettir." (SPD, 2021, S. 60)

Gelecekteki Berlin hükümetinin üç partinin görüşleri üzerinde inşa edilmesi olasılığı çok yüksek. Bu nedenle diğer partilerin de Türkiye politikalarına göz atmakta fayda var.

2017 seçimlerinde yüzde 10,7 oy alan FDP'li Alman liberaller ciddi kamuoyu araştırmalara göre bugün bu oranı aşılıyor. Parti tıpkı 2017 programındaki gibi bugün de Ankara'yla üyelik görüşmelerinin bitmesinden yana: "Türkiye ile AB arasındaki üyelik müzakerelerini sonlandırmak ve ilişkileri, daha sıkı güvenlik ve ekonomik iş birliği üzerine inşa etmek istiyoruz" (FDP, 2021, S. 49). Programda, CDU'nun programında olduğu gibi Türkiye'nin üyeliği kategorik olarak reddedilmese de üyeliğin ön koşulu

olan Kopenhag kriterlerine atıfta bulunuluyor. FDP programında geleceğe de işaret ediyor: “Erdoğan sonrası bir Türkiye mutlaka olacak.” FDP’ye göre, ekonomik, bilimsel ve sivil toplum bazında ilişkiler geleceğin temellerini oluşturmalı.

“Sol Partinin” Berlin’de koalisyon masasına oturması ihtimali çok düşük. Ama Almanya-Türkiye ilişkilerinde sık sık siyasi tartışmaları başlatan bir parti olarak yaklaşımı önemli. Sol Parti uzun yıllardır Alman hükümetinin Türkiye politikasını başka hiçbir partinin başaramadığı bir tutarlılıkla eleştiriyor. Sosyalistler seçim programlarında, 2016 tarihli AB-Ankara sığınmacı anlaşmasının iptal edilmesini ve silah ihracatının sonlandırılmasını talep ediyor.

Bu konularda “Sol Parti” ve “Birlik90/ Yeşiller” partilerin programları örtüşüyor. Seçim kampanyasına umut vadeden bir parti olarak başlayan Yeşiller, liste başı adaylarının bir dizi hatası ve yaşanan aksilikler yüzünden seçmen nezdinde ciddi bir

düşüş yaşadı. Ancak parti hala Berlin’de kurulacak hükümetin en ciddi adaylarından biri. Yeşiller geleneksel olarak Berlin’in Türkiye politikalarında önemli bir oynar. Bunun nedenlerinden biri, partideki göçmen kökenli siyasetçilerin diğer partilerdekilere oranla daha sık söz alması. Yeşiller Türkiye’nin AB üyeliğini belli koşullara bağlıyor: “Siyasi hedefimiz, AB üyeliği müzakerelerinin yeniden başlamasıdır. Ama bu ancak Türkiye demokrasiye ve hukuk devletine geri dönerse mümkündür (Yeşiller, 2021, S. 230). Yeşillerin seçim programında yer alan önemli –ve ciddi sonuçlar doğuracak- bir başka konu da 2016 tarihli sığınmacı anlaşmasının iptal edilmesi. Yeşiller partisinin, doğrudan dile getirmese de farklı şekillerde Almanya’da siyasetin gündeminde tuttuğu bir başka talebi de Alman denizaltılarının Türk donanmasına satılmasından vazgeçilmesi.

Ve nihayet özellikle Doğu Almanya’da çok rağbet görmesine rağmen Berlin’de hükümet ortaklığı söz konusu olmayan “Almanya İçin Alternatif” (AfD) üzerine birkaç cümle:

Parti 2017 yılında sığınmacı krizinin de etkisiyle yüzde 12'nin üzerinde oy almıştı. AfD'nin Türkiye'ye yaklaşımını belirleyen unsurlar, İslamın reddi ve bu dinin toplumda oynadığı rol. Parti, programında, üyelik müzakerelerinin en kısa zamanda bitirilmesini istiyor.

Özetlemek gerekirse, siyasi partilerin tamamı, Türkiye'de insan hakları ve hukuk devletine yönelik eleştirilerde hemfikir ve hepsi bu konulara programında yer vermiş. Partilerin görüşlerinin ayrıldığı noktaysa bu eleştirilerin ne gibi sonuçlar doğuracağı. CDU/CSU ve AfD Türkiye'nin AB üyeliğini açıkça reddederken, diğer partiler bu çok önemli konuda net bir tavır sergilemiyor. Sonuçta en büyük farklılıklar Ankara'ya silah satılması ve 2016 tarihli sığınmacı anlaşması gibi konularda belirginleşiyor. Yeşiller –ve pek mümkün görünmese de Sol Parti- koalisyon ortağı olarak bile iktidara gelecek olurlarsa bu konular siyasi gündeme oturmaya aday. Bu durumda, Almanya'nın Türkiye politikasında değişiklikler- ve her halükârda yeni bir üslup ve dil- beklemek yanlış olmayacaktır.

Referanslar:

Alternative für Deutschland (2021). Deutschland. Aber normal. Programm der Alternative für Deutschland für den 20. Bundestag.

Alternative für Deutschland (2017). Wahlprogramm der Alternative für Deutschland für den Deutschen Bundestag

Bündnis 90/Die Grünen (2021). Bundeswahlprogramm 2021. Bereit, weil Ihr es seid.

Bündnis 90/Die Grünen (2017). Bundestagswahlprogramm 2017. Zukunft wird aus Mut gemacht.

CDU/CSU (2021). Das Programm für Stabilität und Erneuerung. Gemeinsam für ein starkes Deutschland.

CDU/CSU (2017). Regierungsprogramm 2017-2021. Für ein Deutschland, in dem gut und gerne leben.

Die Linke (2021). Zeit zu handeln! Für soziale Sicherheit, Frieden und Klimagerechtigkeit. Wahlprogramm zur Bundestagswahl 2021.

Die Linke (2017). Sozial. Gerecht. Frieden. Für alle. Die Zukunft, für die wir kämpfen. Wahlprogramm zur Bundestagswahl 2017.

Freie Demokraten. FDP (2021). Nie gab es mehr zu tun. Wahlprogramm der Freien Demokraten.

Freie Demokraten. FDP (2017). Denken wir neu. Das Programm der Freien Demokraten zur Bundestagswahl 2017.

SPD (2021). Aus Respekt vor Deiner Zukunft. Das Zukunftsprogramm der SPD.

SPD (2017). Zeit für mehr Gerechtigkeit. Unser Regierungsprogramm für Deutschland.